

M e r c e d e s . Carreño Fernández

▼ TAREXA NAVAZA GONZALEZ

MERCEDES CARREÑO, Mamen para os amigos, naceu en Ferrol e estudiou Psicoloxía en Santiago. Ten catro irmáns e leva tres anos divorciada. Despois de catro de convivencia a separación foi amistosa. Mamen creo que é unha das mulleres novas que coñezo con máis cargas ou responsabilidades as súas costas: Presidenta da Sociedade Galega de Sexoloxía, Directora de *Cadernos de Psicoloxía*, Secretaria do Colexio de Psicológos de Galicia, leva a codirección dun novo programa de sexualidade na radio Onda Cero, todo isto compartido co seu traballo intenso e diario como psicóloga do Centro de Orientación Familiar de Compostela. Hai un tempo leu a súa tese sobre o amor: "Aspectos Psicosociais das relacións interpersoais".

¿Por que elixes ese tema?

Porque non había nada feito e sorpendíame que un tema tan importante para todos nós, que rexe as nosas vidas, non estivera estudiado dentro da psicoloxía. O único material que había eran algunhas investigacións en USA por iso a miña tese foi a primeira en España e tamén en Europa. No meu traballo trato de definir que é o amor, se é igual para varóns ou mulleres, se se diferencia coa idade, explicar que variables inciden en que unha persoa se namore doutra...

¿Despois de eses dous inmensos tomos variou o teu concepto do amor?

Non, pero servíume de confirmación, é dicir: a min parecíame que arredor do tema do amor había moita manipulación e iso indignábame, despois do meu estudio confirmei que o amor non é tanto amor como se di nin tanta idealización, nin tanto misterio senon que hai unhas variantes moito máis reais que están a influir en que unha persoa se namore doutra, decida namorarse doutra.

E aínda que supoño resulta difícil, ¿podes defini-lo amor?

Hai tres pasos ou estadios diferentes que non diferenciamos cando falamos do amor popularmente. Hai a atracción, que é atracción física e esa é a primeira parte, distinta dunha segunda que é o enamoramento -absolutamente diferente do amor- e cando despois dun tempo decides desenvolver dous elementos, intimidade e compromiso, iso é amor. Cando alguén lle di a unha persoa que a ama, estalle a dicir cousas moi distintas si llo di cando a acaba de coñecer ou si llo di cando pasaron cinco anos. Ocorre que socialmente faise unha implicación directa entre o que é ser atractivo e o amor ou enamoramento e son cousas distintas rexidas por variables diferentes e que moitas veces son inaceptables. É bastante difícil de aceptar que casamos ou establecemos unha relación continuada porque a outra persoa nos gusta fisicamente, iso é bastante inaceptable socialmente, pero en realidade é así: de quen te fixas e con quen decides establecer unha relación é con

as persoas decidimos de quen e cando nos enamoramos

aquela persoa que che gusta fisicamente e a partir diso que se pareza a ti, que sexa semellante a certos niveis moi primarios: económicos, educacionais... Tamén inflúe a admiración intelectual que poidas sentir pola outra persoa.

¿O amor é cego?, ¿pode aparecer sin que ti o busques?

Unha persoa namorase cando decide namorarse. E dicir: hai unha especie de voluntariedade no acto de namorarse e iso negásenos cando se nos fala do amor. Non é certo que ti caes subitamente namorada e falas maiores tonterías. As persoas decidimos de quen nos namoramos e cando dis "coñecín a fulanita/a e estou namorado non o podo evitar", previo a iso e dun xeito bastante inconsciente, automaticamente dis: "esta persoa é fermosa, cónvenme economicamente, tamén fisicamente, admiroo por isto..." cando todos eses elementos conflúen dis "voume namorar" e enamoraste desa persoa. Toda esa idea de que o amor é incontrolable é falsa, pero importante socialmente mantela porque en base ó amor se aturan cousas que non se resistirían doutro xeito se non se xustifican polo amor, sentimento que fai manter situacións insostenibles. No nome do amor padécense malos tratos, anúlense moitas personalidades e vívense vidas absolutamente insatisfactorias.

Varía o concepto do amor entre os homes e mailas mulleres?

Os homes enamóranse moito máis rapidamente que as mulleres, é dicir, moito menos pragmaticamente; definen antes que están namorados porque o peso do atractivo físico é moito maior para eles, definen antes que están namorados pero se lles acaba tamén antes. As mulleres tardan máis en decidir que

están enamoradas pero manteñen o sentimento moito máis tempo. Non creo que haxa unha diferenza

en "xenerosidade", pero si no xeito de definilo. Os homes son moito máis dependentes cás mulleres nas relacións amorosas, da relación amorosa. A dependencia defínese porque se considera a outra persoa insubstituíble para ser feliz. Nos homes iso ten moitísimo máis peso que para as mulleres. As mulleres dependemos máis do concepto do amor -que para nosotras é o centro das nosas vidas-, a vivencia dos homes é:

"toda esa idea de que o amor é incontrolable é falsa, pero importante socialmente mantela..."

se me falta esta muller non son ningún. Pola contra as mulleres necesitamos mais "estar enamoradas".

¿A convivencia mata o amor?

Mata o enamoramento. O amor necesita convivencia para desenvolverse tal e como o definimos antes. Despois dun certo tempo –que acostuman se-lo primeiros sete anos– se o superas rexorde de novo a paixón... de tódolos xeitos que a paixón renaza depende dunha serie de variables, de "mante-la viva".

¿En que medida e perxudicial unha relación entre persoas desiguais?

Nunha medida moi alta porque a intimidade depende de moitas cousas distintas: entender e ser entendido pola outra persoa, apoiar e ser apoiado. E ter esa sensación se as dúas persoas son absolutamente distintas é moi difícil. Pódese manter por outras cousas...

¿Hai amores enfermizos?

Mais ben amores de dependencia. A aprendizaxe da felicidade é tan asquerosa, tal e como está montada, que non aprendes a valorarte por ti mesma nin aprendes a valoralo teu traballo nin as cousas que fas. Valórase na medida en que te valoran os demais e para iso sempre é necesario ter un home ó lado e se é marabilloso e intelixente moito mellor... daí esa sorna cando unha muller adulta está solteira, dise que ningún home a elixiu; pero se el é o solteiro é porque decidiu non escoller a ningunha. A valoración que se fai é diferente. De tódolos xeitos a sociedade é moi hábil e sempre ten formas para "explicar" o que non encaixa no seu esquema, entón o xeito de facelo é

patoloxizando o que non encaixa e acumulando os solteiros/as de homosexuais e lesbianas.

Despois do teu extenso estudio ¿renegas do amor?

En absoluto. O amor parece-me –como a canción– marabilloso pese o que dixeran.

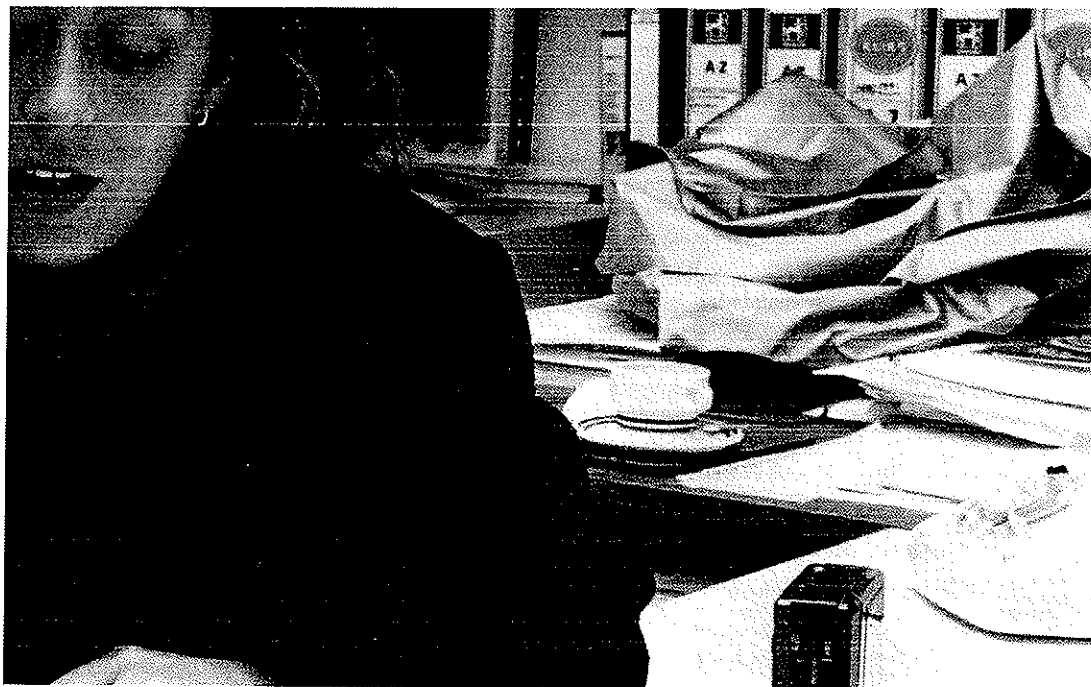

"**A** obxección de conciencia non se da só para face-lo aborto senon que se da tamén para face-lo informe o que é xa o colmo da obxección."

O amor é moi positivo. O amor de parella, ós pais, amigos, familia, os marxinados... é moi bón por iso eu antes diferenciaba entre o enamoramento e o amor. O sentimento amoroso é un sentimento de proximidade, de vinculación. A amizade ten un tanto por cento elevadísimo dese sentimento de amor. A amizade é a gran prexudicada desta sociedade xa que tentando potencia-la necesidade do amor non se potencian outro tipo de relacións afectivas que poderían chegar a satisfacer nos tanto como a relación amorosa. Todos necesitamos a vinculación con alguén porque somos seres sociais. ¿Lembra-la canción de Silvio Rodríguez "unamos las banderas que no haya soledad?", a evitación da soledade conséguese có amor pero tamén con outras relacións afectivas. A amizade sería a solución para tanta parella en desamor. O importante é buscar relacións que che fagan crecer persoalmente, que produzan satisfacción, que che fagan sentir útil e querida...

¿O amor para toda a vida?

Difícilísimo de manter, depende das esixencias que se marquen na convivencia. Ocorre que na maior parte das parellas o vínculo mantense independentemente de que haxa ou non amor.

Galicia hai uns dez Centros de Orientación Familiar e ti Mamen traballas como xóloga no de Santiago. Supoño que son itos os problemas que se vos presentan tí, ¿cáles salientarias?

Demandas de aborto, de tratamentos métodos anticonceptivos irreversibles, mulleres con problemas de anorgasmas, desexo sexual inhibido ou dificultades de excitación e os homes por situacións de exaculación precoz e impotencias. No problema da impotencia maior parte son de orixe psíquica e respecto da exaculación precoz débese que os varóns se ven querendo manter e poder desas relacións. Non están relaxados. Queren executar ben o que les supoñen que é unha boa actuación sexual e iso produce unha ansiedade que impide que a relación sexual sexa satisfactoria.

¿son suficientes os Centros que hai en Galicia?

Os Centros son imprescindibles pero non chegan nin para comezar. Debería haber case un por barrio. No de Compostela temos agora mesmo once mil historias que non teñen un final senon que unha muller cando chega a un centro de planificación vai seguindo sempre. A espera prolóngase meses e

meses. Por exemplo, unha muller que vai facer unha demanda dun sistema anticonceptivo dásele un ano despois (unha broma de mal gusto porque nesa espera poido ter un fillo, ter pasado a lactancia...)

Falabas hai un momento de que atendedes moitas demandas de aborto ¿cómo seguides vivindo ese tema?

Posta no lugar das mulleres creo que é peor facer un aborto recurrido a unha demanda dentro da Seguridade Social que fóra. As mulleres seguen pagando aínda que agora xa non teñan que viaxar ó estranxeiro porque a maioría dos abortos fanse en Galicia ou en Madrid. Os abortos que se fan son todos legais. As clínicas acredítanlle esa legalidade pero a maioría non se fan dentro da Seguridade Social porque para iso fai falta facer todo un trámite moi complicado. A obxección de conciencia non se da só para face-lo aborto senon que se da tamén para face-lo informe o que é xa o colmo da obxección.

"Non sei porque ten que haber máis nenos galegos e menos etíopes, por exemplo. Non o entendo."

O aborto realmente segue a ser un drama para moitas mulleres.

Un drama cotián. Tremendo ver mulleres sen ningún tipo de recurso nin de información vivindo na anguria e na miseria. Iso é o cotián. É moito máis do que parece. Por estrano que pareza moitas mulleres do rural e mesmo de barrios das grandes cidades seguen empregando métodos anticonceptivos salvaxes: a agulla de calcetar, por exemplo.

¿A cantos problemas pode levar unha mala sexualidade?

Pois a estar insatisfeito toda a vida. Eu xa vin máis dun caso de intento de suicidio po-la anguria que xeraba unha vida sexual totalmente insatisfactoria e a desvalorización que producía o verse funcionando sexualmente mal.

¿Que aconsellaría ás mulleres que so viviron para os fillos, no momento que estes

"Hai moitas variables -non só as económicas- para que a muller ature unha situación de submisión cun home."

se van de casa, ou xa non as necesitan tanto, etapa que case sempre ven coincidir coa menopausia?

As mulleres "tradicionais" a chegada da menopausia vívena mal. Nos Centros de Orientación Familiar é unha das causas que máis temos que tratar. E non é de estrañar que se sintan así. E como se o obxecto da súa vida desaparecera e non son ninguén. Eu diríalles que nunca é tarde para reencontrarse, para buscar as súas propias afeccións, os seus propios desexos e comezar a facer a súa vida. E difícil pero non tarde. Mellor sería ter empezado antes. Unha muller é algo máis que ser nai, deberían cultivarse desde sempre non só cómo nais senon como persoas.

¿Que opinas do descenso da natalidade?

Creo que somos abondo. As cousas non se poden valorar por separado. Tendo en conta a superpoboación mundial non vexo porque ten que ser dramático o descenso da natalidade en Galicia. En todo caso a decisión de ter máis ou menos fillos e unha decisión persoal que non debe ter que ver coa política natalista. En xeral estou en contra desas políticas. Non sei porque ten que haber máis nenos galegos e menos etíopes, por exemplo. Non o entendo.

Sei que hai dous temas que afectan as mulleres e que te preocupan e indignan dun xeito especial: as violacións e os maos tratos.

Parécenme as grandes salvaxadas deste século. As violacións non creo que sexan, como pensan moitos, un problema de liberdade sexual ou porque os homes necesitan desfogarse sexualmente; máis ben é unha situación na que se produce unha agresión pola necesidade de poder ou pola vivencia de querer ter poder sobre unha muller á que consideran inferior. Mentres non se cambien as condicións sociais nas que se da iso, vaise seguir mantendo esta situación. Quero insistir que os violadores non son trastornados nin tolos que non saben o que fan. Creo tamén que hai violadores tolos como hai executivos tolos, por exemplo. O que quero dicir é que non é a loucura o que induce á violencia. En canto ós malos tratos diría que é a humillación diaria de tantas e tantas mulleres, a degradación... As mulleres maltratadas acostuman ser mulleres cunha autovaloración penosa. Os malos tratos psíquicos teñen pcores repercusión que os físicos. Son situacións difíciles de analizar porque sempre xorde a pregunta ¿cómo se pode aturar tanto e ademais culpabilizándose? Hai moitas variables -non só as económicas- para que a muller ature unha situación de submisión cun home.

¿Darías un consello?

A calquera muller que viva esa situación de malos tratos que se marche canto antes. Non hai máis saídas nin máis arranxos que cortar. E a única solución.

Por último Mamen, ¿o feminismo segue a ser necesario?

Segue a ser igual de necesario que hai 20 ou 30 anos. Coido que non se ten conseguido a igualdade das mulleres e nese senso é necesario seguir loitando para conseguilo. ▀

Rigoberta Menchú: o Nobel para unha perdedora

▼ TAREIXA NAVAZA

Souben dela hai uns quince anos e afondei máis na súa personalidade no ano 83 cando a etnóloga Elisabeth Burgos publica, en París, o libro Chámome *Rigoberta Menchú e así me naceu a conciencia*. Tiven a sorte de coñecela e escoitala, en Oleiros, un pouco antes de que lle concederan o Premio Nobel da Paz. Naceu nunha comunidade indíxena, unha das vintetrés etnias que posúe Guatemala e que segue a conservala a súa Identidade cultural desde a conquista española e que se ven mantendo entre a marxinalidade e maila pobreza. Rigoberta condeada ó traballo desde os cinco anos –como tódolos campesiños pobres– comezou traballar cos seus pais nas colleitas de algodón e café nas grandes fincas da costa sur. Máis tarde vai cara a capital para completa-lo ciclo das campesiñas: traballar no servizo doméstico. Cando nena foi testemuña do asasinato dun irmán de 16 anos –víctima dos terratenentes que querían quitarlle-las terras ós indíxenas–, despois o seu pai Vicente Menchú,

campesiño, cunha innata conciencia social, morre queimado na Embaixada de España en Guatemala pola policía e o exército. Unhas semanas despois as forzas de seguridade, secuestran a súa nai que é torturada, lentamente mutilada, violada e abandonada na agonía nun bosque cercano ó poboado. Rigoberta escolle a rebeldía fronte a submisión. Marcha ó exilio no ano 81 para levar adiante o seu compromiso cos dereitos indíxenas e cos dereitos humanos en Guatemala. Pouco despois participa nos inicios do “Grupo de Traballo sobre Poboacións Indíxenas” nas Nacións Unidas. En Guatemala o 80% da poboación é analfabeta e o 70% indíxena. Ela aprende español ós vinte anos –no seu país hai vintetrés linguas pero só o español é oficial–,

estudia o idioma que noutros tempos lles impoñían, á forza, para utilizalo contra o opresor, para convertelo nun instrumento de loita. Denuncia as relacións de desigualdade que USA mantén con eles e tamén a opresión que eles mesmos manteñen coas poboacións autóctonas. A facilidade con que Norteamérica exerce o seu poder sobre América Latina débese, en gran medida, á complicidade que lle procura a existencia dese colonialismo interno. E mentres isto non cese os pobos de América Latina non se converterán en nacións de pleno dereito e seguerán a ser vulnerables. Supervivinte do xenocidio do que foron vítimas a súa comunidade e a súa familia, quere ser parte activa da historia e amosa posuír un pensamento moi

moderno. En Guatemala declaraba hai pouco Rigoberta, "a pesar da existencia de gobernos saídos das urnas, as cousas non cambiaron substancialmente. Pola contra, as condicións de miseria dos sectores campestres non fixeron outra cousa que empeorar. Poiden constatar no recorrido polas aldeas do altiplano indíxena, que da pobreza camiñouse cara a miseria. Isto amosa que Guatemala vive baixo un réxime de fondo desprezo cara á vida, da máis absoluta insensibilidade en materia social". No ano 89 os socialistas italianos propoñenna para o Premio Nobel da Paz e este ano foi inscrita a súa candidatura por outro Nobel, o arxentino Pérez de Esquivel. Rigoberta aceptou a candidatura "para poder dialogar entre todos, sen distincións do primeiro mundo, pero con respecto ó que somos. Sabemos -dacordo coas ensinanzas dos nosos maiores- que cando amenza virá a

luz e verémonos as caras, entón coñeceremos se a man que se nos da ten cara amiga". Ela como catequista, cristiá de base, defínese como católica revolucionaria e crea con outros compañeiros o Comité de Unidade Campesíña CUC e adhírense ó Frente Popular 31 de xaneiro, que engloba a seis organizacións de

masas. E en calidade de representante dese fronte ven a Europa a comezos do ano 82 invitada por organizacións de solidariedade. En Madrid deu no ano 83 a súa testemuña perante o Tribunal Permanente dos Pobos que xulgaba as masacres cometidas no seu país, e noutras ocasións participou en actos de solidariedade ou en reunións co movemento feminsita,

porque ela tamén considera que dentro da resistencia común, as mulleres debían ser respetadas como tales. Guatemala con máis de trinta anos de conflitos internos, 46 mil desaparecidos, 250 mil viúvas, 1 millón de desprazados, 250 cemiterios clandestinos, 250 mil nenos orfos, ten en Rigoberta a súa voz. Leva

máis de dez anos pelexando para que a ONU recoñeza os dereitos dos indíxenas e coa ONU a Comunidade Internacional. Rigoberta quere que escoiten a súa voz como pobos, poñer fin a 500 anos de silencio, iniciar un proceso de reconstrución das condi-

cións para o verdadeiro encontro histórico de tódalas culturas americanas, sobre a base da igualdade, respecto mutuo e cooperación para o desenvolvemento indíxena, formando estes parte activa na toma de decisións sobre o seu destino e o do país ó cal pertencen. Rigoberta traballa para devolverlle a memoria histórica e maila dignidade o seu pobo. Concederlle o Premio Nobel da Paz foi xustiza para todo un continente e unha gran responsabilidade para Rigoberta porque como ela mesma declarou "respresento a moita xente que sufriu moito, polo tanto estarei disposta a levalo con dignidade". ■

PUBLICIDADE

- MUPALISMO
- BOTELARIZOS
- MAQUETADO
- ANAGRAMAS • LOGOTIPOS
- ASUNTEOS
- CARTILOS

Zacarias

CREACIÓN • DISEÑO • FOTOMECANICA

Herrería, 14-2º Tel 84 03 69
Pontevedra 36 002

ORENSE